

11. Albertirsa határa

(Pest megye) Ő, Sza, A, Á, Kk

2004 október–novemberben régészeti terepbejárást végeztünk a 4. sz. főút 51–56. km-szakaszán.

Csárdai-dűlő: A főúttól D-re, a Szentmártoni úttól Ny-ra, a Golyófogó-völgy DNy-i szélén szőlő-, gyümölcsös-parcellák közötti szántón avar (6–8. század) településre utaló leleteket gyűjtöttünk. A lelőhely (23. sz.) kiterjedését nem lehetett meghatározni.

Öregszőlők: A főút új nyomvonala 52+500 km-szelvényétől kb. 200 m-re délre késő középkori edénytöredékek jelezték a (19. sz.) lelőhelyet, melynek kiterjedése bizonytalan.

A főút jelenlegi 52+670–52+870 km-szelvényének É-i oldalán őskori, szarmata-késő szarmata (1–4. század) település nyomait és 15. századi edénytöredékeket találtunk. A (20. sz.) lelőhely NyÉNy irányban folytatódhat.

A főút új nyomvonala 53. kilométerénél, a nyomvonaltól 50–150 m-re ÉÉK-re elszórtan késő szarmata (3–4. század), Árpád-kori és késő középkori edénytöredékeket gyűjtöttünk. A (21. sz.) lelőhely kiterjedését nem lehetett meghatározni.

A főút új nyomvonala 53+550 km-szelvényénél, a nyomvonal ÉK-i oldalánál 15. századi edénytöredékeket találtunk. A (22. sz.) lelőhely kiterjedését nem lehetett meghatározni.

Peres-dűlő: A főút új nyomvonala 54+100–54+450 km-szelvényének ÉK-i oldalán őskori, szarmata (1–4. sz.), avar (6–8. sz.) és Árpád-kori (?) település nyomait regisztráltuk. A (17. sz.) lelőhely NyÉNy-i kiterjedését nem lehetett meghatározni.

A főút új nyomvonala 54+700 km-szelvényétől 50–100 m-re É-ra, a domboldalon késő szarmata (3–4. sz.) települést találtunk. A (18. sz.) lelőhely É-i kiterjedése nem tisztázott.

Szapáry-földek: A tervezési területtől ÉNy-ra, DNy felé lejtő domboldalon szarmata (1–4. sz.) edénytöredékeket találtunk. A (15. sz.) lelőhely kiterjedését nem tudtuk meghatározni.

A főút új nyomvonala 52. km-től kb. 150 m-re ÉK-re szarmata (1–4. sz.) edénytöredékek jelezték a (16. sz.) lelőhelyet. Kiterjedését nem lehet meghatározni.

DINNYÉS ISTVÁN

12. Alcsútdoboz-Göböljárás, Pogányvár

(Fejér megye) B

Alcsútdoboz községtől K-re légtávolságban 5,5 km-re van a Göböljárás nevű kis település. Ettől DK-re 8–900 m-re van a Pogányvár őskori földvára. A várat a 19. század második fele óta többször említik. Első ízben 1949-ben kerestem fel, vázlatosan fel is mértem.¹ Szakszerű ásatás nem volt a területén.

1 Nováki Gy.: Fejér megye őskori földvárjai. ArchÉrt 79 (1952) 3–19 (5–6).

Részletes felmérését 2003-ban kezdtem el, de a rendkívül sűrű nyári aljnövényzetű bokros erdőben abba kellett hagyni a munkát. 2004 áprilisában még kizöldülés előtt, több napi munkával sikerült a felmérést befejezni.

A Pogányvár egy nagy fennsík É-i végéből nyúlik ki meredek oldalakkal ÉNy irányába. Ny-i és É-i oldala alatt vékony, többnyire kiszáradt ér medre húzódik a Szent László-víz nevű patakig. A szigetszerű dombnyúlványt mély árok köríti kétoldalt, melyek a DK-i oldalon egymásba kapcsolódva választják el a fennsíktől a területet. A két oldalsó és az összekötő árok természetes eredetű. Utóbbinak külső oldalán két mély bevágódás is van a fennsík felé, amelyek kizárják a mesterséges árok lehetőségét, bár a fennsík felé eső részen esetleg mélyítettek az őskorban.

A földvár kétrészes. Az ÉNy-ra kinyúló, nagyobbik rész hossza 210, legnagyobb szélessége 125 m. Sánc nem veszi körbe, szélét éles dombperem jelzi. Az É-i és ÉK-i szélén végig, részben már betemetődött egykori lövészárkok húzódnak. Belső területe sík, egyenletesen emelkedik a DK-i vége felé.

E várrész alatt a DNy-i oldalon, 9–10 méterrel alacsonyabb szinten egy elkülönülő, hosszú területet a DNy-i oldalon sánc védett, melynek belső magassága néhol eléri a 2–3 métert. Lehetséges, hogy itt egy természetes alakulatot használtak fel sáncnak. DK felé azonban már csak perem látszik, és ott egybeolvad a Ny felől felvezető árokkal. E várrész összekeskenyedő ÉNy-i vége alatt 8–9 méterrel alacsonyabban félkör alakban terasz zárja le az őskori telepet.

A másik várrész az előzőtől DK-re, a fennsík felé eső oldalon van. Hossza 165, legnagyobb szélessége 48 m. Alakja ennek is hosszúkás. A fennsík felé eső, D-i, DK-i teljes oldalán sánc húzódik, belső magassága közepesen eléri az 1 métert. Több helyen bolygatás nyomát mutatja.

A két várrész közötti 35–40 m széles részbe Ny felől árok vezet fel, melynek ÉK-i vége majdnem eléri a két várrész magasságát, mintegy összekötve azokat.

1949. évi bejáráskomkor mindkét várrész még szántóföld volt. Ezért a földvár mai formáját ez a körülmény bizonyára erősen befolyásolta. Ásatás fogja majd tisztázni az egyes részleteket. Egyelőre a többi hasonló Fejér megyei földvár alapján a középső bronzkorra, vagy ennek a végére valószínűsíthetjük a Pogányvár használatának idejét.

NOVÁKI GYULA

13. Almásfüzitő, Foktorok

(Komárom-Esztergom megye) R, Ró

2004 augusztusában három héten át folytattuk az 1998 óta folyamatos feltárást a vicus Odiavum/Azaum castellumától DNy-ra eső részén. Az idén feltárt terület nagysága 211 m². Szelvényeinket azzal a célkitűzéssel jelöltük ki, hogy a már feltárt részeket egymással össze-